

บทบาทและหน้าที่ของพลเมืองตามแบบนวนิธิประชาธิปไตยในการ
พัฒนาชุมชนและท้องถิ่นภายใต้นโยบายประชารัฐ : กรณีศึกษาชุมชน
ดงฟ้าห่วน บ้านหนองมะนาว หมู่ที่ 7 เทศบาลตำบลขามใหญ่
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

CITIZEN'S ROLE AND DUTY ACCORDING TO THE NEW
DEMOCRATIC WAY IN LOCAL AND COMMUNITY DEVELOPMENT
UNDER THE CIVIL STATE POLICY: A CASE STUDY OF
DONG FA HUAN COMMUNITY, BAN NONG MANAO, VILLAGE NO.7,
KHAM YAI SUBDISTRICT MUNICIPALITY, MUANG DISTRICT,
UBON RATCHATHANI PROVINCE.

¹สุรพล ซาเสน และ ²สุมิตรชา ซาเสน
¹Surapon Zasen and ²Sumitcha Sasen

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี , ประเทศไทย
Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

¹Surapon_cream@hotmail.com, ²t-u-@hotmail.com

Received September 10, 2021; Revised November 2, 2021; Accepted December 1, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทและพลวัตการเปลี่ยนแปลงบทบาท
และหน้าที่พลเมืองตามแบบนวนิธิประชาธิปไตยของชุมชน 2) เพื่อศึกษาแนวทางนโยบายและ
พื้นที่ต้นแบบต่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยและกลุ่มตัวอย่างที่
ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นประชากรในชุมชนดงฟ้าห่วน ตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน
โดยใช้เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยพรรณนาวิธี ตอนที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 291 คน โดยใช้เครื่องมือคือ แบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)
มี 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² อาจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เป็ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัย พบว่า 1) บริบทและพลวัตการเปลี่ยนแปลงและบทบาทและหน้าที่พลเมืองตามแบบวิถีประชาธิปไตยของชุมชนดงฟ้าหวน พบว่า วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนหนองมะนาวโดยส่วนใหญ่ก็ทำอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไปเป็นหลัก สมาชิกในชุมชนบ้านหนองมะนาวมีลักษณะ ทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกันตามสภาพ โดยทั่วไปแต่ก็มีอัตลักษณ์รวมกัน ได้แก่ อัตลักษณ์บุคคล จิตใจ ความคิด บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย ความประพฤติ ค่านิยมและที่เหมือนกันมากที่สุด คือ ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและบุพการี การแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส มีความภาคภูมิใจในความเป็นชุมชนของตนเอง 2) ผลการศึกษาแนวทางนโยบายและพื้นที่ต้นแบบต่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น พบว่า แนวทางนโยบายและพื้นที่ต้นแบบต่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งสามารถวิเคราะห์และจำแนกผลของการศึกษาวิจัย 6 ด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากข้อที่มีค่ามากไปหาน้อยที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ ($\bar{x}=4.59$), รองลงมา คือ ด้านสิทธิพลเมืองภายใต้จิตสำนึก ความเป็นชุมชน ($\bar{x}=4.53$) , ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{x}=4.52$), ด้านการเรียนรู้และการแสดงเจตจำนงสาธารณะ ($\bar{x}=4.50$) , ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน ($\bar{x}=4.49$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านวิถีชีวิตชุมชนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ($\bar{x}=4.43$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : บทบาท, หน้าที่, พลเมือง, พลวัต, นววิถีประชาธิปไตย

Abstract

This research included the following objectives: to study the context and dynamics of the changing roles and duties of citizens according to the new democratic way of the community; 2) to investigate the approach and policy of the model area towards local and community development following the missions of the university. The sample used in this research was the population of Dong Fah Huan community. Part 1: a sample of 27 people were interviewed by using a questionnaire and data were analyzed through a descriptive method; Part 2: a sample of 291 people filled a questionnaire of 30 items with 5 rating scales. The statistics used for data analysis were percentage, mean and standard deviation. The research results were as follows. 1) For the context and dynamics of the changing roles and duties of citizens according to the new democratic way of Dong Fah Huan community, it was found that most of the people in Nong Manao community were mainly engaged in agriculture and other wage labors. In general, the people's characteristics were both similar and different according to the conditions in Ban Nong Manao community. However, the people had common identities such as personal identities, mind, thought, personality, characters, behavior, value. The most common identities were: being grateful to their ancestors and parents, respecting the

elders, and being proud of community sense of belongingness. 2) For the results of the study of policy guidelines and model areas for local and community development, it was found that the policy guidelines and model areas for local and community development could be analyzed and classified into 6 aspects and could be chronologically arranged from the highest to the lowest means as follows: the highest mean was the participation in public affairs ($\bar{X} = 4.59$); followed by civil rights under community consciousness ($\bar{X} = 4.53$); local cultural preservation ($\bar{X} = 4.52$); learning and expressing the public will ($\bar{X} = 4.50$); community responsibility ($\bar{X} = 4.49$); and the lowest mean was the community way of life in local and community development ($\bar{X} = 4.43$).

Keyword: Role, Duty, Citizens, Dynamics, New Democratic Way

บทนำ

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตความผูกพันกันในระบบเครือญาติอย่างใกล้ชิด มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รักความสงบ อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและญาติผู้ใหญ่ มีศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามเป็นหลักในการดำเนินชีวิต แต่ปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ได้ลดน้อยลงไป คนไทยให้ความสำคัญกับวัตถุและความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ความเสื่อมทางด้านศีลธรรมจึงเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายส่งผลกระทบต่อสังคมไทยเป็นอย่างยิ่งก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมายและนับวันปัญหาดังกล่าวยิ่งมีความรุนแรงมากขึ้น สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมไทย มีความสงบสุขและมีสันติสุข คือ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยจะต้องยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรม มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตน ตามกฎหมายดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดความตระหนักถึง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวและอยู่กันอย่างสันติภาพ สันติสุขมีอิสระที่กระทำใดๆ ภายใต้อำนาจอธิปไตยของกฎหมายโดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นจะต้องสร้างพลเมืองที่สามารถปกครองตนเองได้ ซึ่งทุกสังคมทุกประเทศต้องเหมือนกันและหากสังคมไทยมีประชาชนที่เป็นพลเมืองและเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงก็จะทำให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้าและมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555) พลเมืองต้องเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพหลักความเสมอภาค ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม มีค่านิยมที่ดี มีวินัย รู้รักสามัคคี มีความเพียร ไม่กระทำการที่ก่อให้เกิดความเกลียดชังระหว่างคนในชาติหรือศาสนา รัฐมีหน้าที่ปลูกฝังให้พลเมืองมีความยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และพลเมืองเป็น

องค์ประกอบที่สำคัญของสังคมของสังคมไทย เช่นเดียวกับสังคมอื่นๆ ทุกสังคมย่อมต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งหมายถึงความมีร่างกายจิตใจดี คิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาได้ มีประสิทธิภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงให้กับประเทศชาติการเป็นพลเมืองดีนั้นย่อมต้องการปฏิบัติตามบรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมมีคุณธรรมเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอีกด้วย เพื่อการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน มนุษย์นับว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และมีความสำคัญมากที่สุดในโลก เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สามารถเรียนรู้และรับการฝึกอบรมสั่งสอน จนสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อโลกได้ ในการเรียนรู้และการฝึกอบรมเพื่อสะสมประสบการณ์ชีวิตพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยจะต้องปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ 1) ด้านสังคม ได้แก่ (1) การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล (2) การรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่น (3) การยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า (4) การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ (5) การเคารพระเบียบของสังคม (6) การมีจิตสาธารณะ คือ เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมและรักษาสาธารณสมบัติ 2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ (1) การประหยัดและอดออมในครอบครัว (2) การซื่อสัตย์สุจริตต่ออาชีพที่ทำ (3) การพัฒนางานอาชีพให้ก้าวหน้า (4) การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม (5) การสร้างงานและสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยและสังคมโลก (6) การเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี มีความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในอุดมการณ์ที่ดีต่อชาติเป็นสำคัญ 3) ด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ (1) การเคารพกฎหมาย (2) การรับฟังข้อคิดเห็นของทุกคนโดยอดทนต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น (3) การยอมรับในเหตุผลที่ดีกว่า (4) การซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน (5) การกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม กล้าเสนอตนเองในการทำหน้าที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา (6) การทำงานอย่างเต็มความสามารถ เต็มเวลา และบุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญได้ระบุไว้กว้างๆ แต่มีความหมายครอบคลุมกฎหมาย ทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเอกชน มหาชนหรือกฎหมายระหว่างประเทศรวมทั้งกฎหมายระดับต่างๆ อาทิ พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ตามลำดับ เมื่อมีส่วนต้องเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับกฎหมายใดก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายนั้นๆ อย่างเคร่งครัด เพราะกฎหมายแต่ละฉบับนั้นได้มีการร่างและประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน จึงเป็นหน้าที่ของชาวไทย (พงศ์ศักดิ์ ฐ์ สมสันต์. 2560) การเป็นแกนนำปลูกจิตสำนึกให้แก่ผู้อื่นในการร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครองได้แก่การใช้ สิทธิเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอำนาจของรัฐ โดยการเป็นแกนนำนั้น สามารถปฏิบัติได้หลายอย่าง เช่น ประกาศโฆษณาประชาสัมพันธ์ การเข้าไปชี้แจงเป็นรายบุคคลการจัดให้มีการประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นที่มีผลกระทบต่อสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและพลวัตการเปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่พลเมืองตามแบบนวนิธิประชาธิปไตยของชุมชนดงฟ้าห่วน บ้านหนองมะนาว หมู่ 7 เทศบาลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางนโยบายและพื้นที่ต้นแบบต่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย คือ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทั้งที่เป็นภาครัฐและภาคเอกชนที่มีความรู้ด้านบทบาทและหน้าที่ของพลเมืองตามแบบนวนิธิประชาธิปไตยในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นภายใต้นโยบายประชารัฐ ดังนี้

- 1.1 กลุ่มประชาชนชุมชนดงฟ้าห่วนบ้านหนองมะนาว หมู่ 7 เทศบาลขามใหญ่
- 1.2 กลุ่มศิษย์เก่าเทา-ชมพูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เสียในการร่วมกันพัฒนามหาวิทยาลัย
- 1.3 กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน

และผู้ปกครอง

- 1.4 ครูภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่าที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามทฤษฎีการสร้างเครื่องมือลินเกิร์ต สเกล (linkert Scale) ประกอบด้วย 5 ตัวเลือก โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ชุด

ชุดที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

ชุดที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์บริบทและพลวัตการเปลี่ยนแปลงและบทบาทและหน้าที่ของพลเมืองตามแบบนวนิธิประชาธิปไตยในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นภายใต้ นโยบายประชารัฐของชุมชนดงฟ้าห่วน บ้านหนองมะนาว เทศบาลตำบลขามใหญ่

ชุดที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงแนวทางนโยบายและพื้นที่ต้นแบบต่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อยและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive method) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปและแปลผลข้อมูลเชิงคุณภาพ ของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และสัดส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)

3.2 สถิติวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานในการวิจัยค่าบาทบาทและหน้าที่ของพลเมืองตามแบบนวนิธิประชาธิปไตยในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้นโยบายประชารัฐ

ผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง บทบาทและหน้าที่ของพลเมืองตามแบบนวนิธิประชาธิปไตยในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นภายใต้นโยบายประชารัฐ : กรณีศึกษาชุมชนดงฟ้าห่วน บ้านหนองมะนาว หมู่ที่ 7 เทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี สรุปดังนี้

1. บริบทและพลวัตการเปลี่ยนแปลงของชุมชนดงฟ้าห่วน บ้านหนองมะนาว หมู่ที่ 7 เทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า บริบทและพลวัตการเปลี่ยนแปลงของชุมชนดงฟ้าห่วน สามารถจำแนกวิเคราะห์ออกเป็น 7 ประเด็นหลัก ดังนี้ (1) ด้านบริบทและพลวัตการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านหนองมะนาว พบว่า ปัจจุบันวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนโดยส่วนใหญ่ก็ทำอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไปเป็นหลัก สมาชิกในชุมชนบ้านหนองมะนาวมีลักษณะทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกันตามสภาพโดยทั่วไป แต่ก็มีอัตลักษณ์รวมกัน ได้แก่ อัตลักษณ์บุคคล มีจิตใจ ความคิด บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย ความประพฤติ ค่านิยม และที่เหมือนกันมากที่สุด คือ ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและบุพการี การแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส มีความภาคภูมิใจในความเป็นชุมชนของตนเอง จึงพยายามสร้างบ้าน แปรเมืองให้เป็นที่น่าชื่นชมต่อบุคคลภายนอกที่เข้ามาเยี่ยมชมให้เกิดความสมอรา ชื่นชม นิยมต่อบริบทของชุมชนนี้ อัตลักษณ์ทางสังคม ด้านเชื้อชาติมีหลากหลายของประชาชนในชุมชน มีการอพยพย้ายถิ่นฐานของกลุ่มชนจากชุมชนต่างๆ มีการแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์ มีการนำเอาระบบเขยสู่ที่มาจากต่างถิ่นเข้ามาเป็นเขยและอาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่น มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตามกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของอดีตสู่ปัจจุบันอย่างไม่น่าเชื่อ (2) ด้านกระบวนการบริหารจัดการกิจกรรมสาธารณะในชุมชน พบว่า ชุมชนมีการสร้างความเข้มแข็งทางด้านการบริการสาธารณะและเศรษฐกิจโดยการให้สมาชิกในชุมชนช่วยกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ประชาชนทุกคนได้มีหน้าที่ร่วมมือร่วมแรงด้วยการแบ่งภาระการทำงานเป็นทีมในชุมชน ทำให้สมาชิกในชุมชนมีงานทำ มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ มีการพัฒนาอาชีพ ไม่เป็นหนี้ มีภูมิคุ้มกันความมั่นคงด้านอาชีพในระยะยาว ทำให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยต่อกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยไว้วางใจต่อกันและมีเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชน โดยอาศัยวัดเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ (3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบ

เรียบร้อยในชุมชน พบว่า การพัฒนาชุมชนหนองมะนาวอยู่ 5 ลักษณะ คือ (1) การสร้างความเข้มแข็ง จำเป็นจะต้องเพิ่มขีดความสามารถในการเลือกทางและทางเลือกให้สมาชิกในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี (2) ความร่วมมือ จำเป็นจะต้องมีเพิ่มขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในทุกมิติ (3) ความเท่าเทียม โดยเฉพาะโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรในชุมชนของสมาชิกทุกคน (4) ความยั่งยืน ช่วยกันสร้างหลักประกันให้สมาชิกในชุมชนได้ใช้ความรู้และความสามารถขั้นพื้นฐานได้อย่างไร้กังวล (5) ความมั่นคงปลอดภัยอันตราย ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บและอันตราย และก็ต้องมีปัจจัยสี่พอเพียงด้วยความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ มีการจัดการชีวิตให้สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ อย่างเหมาะสมกับสมาชิกในชุมชนด้วยการพึ่งตนเองโดยไม่เป็นภาระของสมาชิกในชุมชนคนอื่นมากเกินไปและมีการสร้างทุนชุมชน ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมและทุนเฉพาะบุคคล สร้างความเข้าใจในบริบทชุมชน ศักยภาพและอัตลักษณ์ (4) ด้านการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและสวัสดิการในชุมชน พบว่า การทำงานเป็นทีม รวมทั้งผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) สร้างการยอมรับให้เกิดขึ้น ซึ่งก็ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกด้วยการทำให้อยู่ให้เห็นและแก้ไขปัญหาเป็น มีการแสวงหาและพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ ได้แก่ ผู้นำกลุ่มเยาวชน ผู้นำกลุ่มวัยทำงาน ผู้นำกลุ่มสตรี ผู้นำกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้นำกลุ่มด้อยโอกาส และผู้นำกลุ่มสร้างเงื่อนไข ในชุมชน ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งจะต้องมีการมีการสำรวจจำนวน และนำไปสู่การฝึกฝนเพื่อให้มีวิคิดเชิงกลยุทธ์ มีความรอบรู้ มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ การทำงานเป็นทีม มีความรับผิดชอบในการทำงานและมีจิตสำนึกของการเสียสละเพื่อส่วนรวม และมีการสร้างหลักประกันให้กับสมาชิกในชุมชนด้วยการทำศานิจสงเคราะห์โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเก็บจำนวนน้อย (20 บาท) กลุ่มเก็บจำนวนมาก (100 บาท) เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันเหนียวแน่นชีวิต (5) ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม ศาสนาและนันทนาการ พบว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าวิถีชีวิตที่ชุมชนและท้องถิ่นต่าง ๆ ได้พัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต โดยแสดงออกในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปะการแสดง ฯลฯ เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นให้คนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความตระหนัก มีความตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูเผยแพร่และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณค่าความหลากหลายของศิลปะและวัฒนธรรมไทย ทั้งที่เป็นวิถีชีวิต ค่านิยม และความเป็นไทยของสมาชิกในชุมชนหนองมะนาว รู้จักวิถีชีวิต รู้ถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น ความเป็นมาและวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น อันจะสร้าง ความภูมิใจและจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นสืบไป และสร้างจิตสำนึก เกิดความตระหนัก และเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานภูมิปัญญาและคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นชีวิต ค่านิยมที่ดำรงและความเป็นวิถีชีวิตชุมชนที่มีทั้งเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทรงคุณค่าและเพิ่มมูลค่าในอนาคต (6) ด้านการส่งเสริมและสร้างสรรค์ประชาธิปไตยผ่านวิถีวัฒนธรรมชุมชน พบว่า วิถีชีวิตประชาธิปไตยในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนเป็นการรวมกลุ่มของบุคคลภายใน

ชุมชน สมาชิกในชุมชนต้องมีคุณลักษณะประชาธิปไตยที่สำคัญ คือ 1) การเคารพในระเบียบกฎหมายของท้องถิ่นและกฎหมายบ้านเมือง 2) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น 3) การยอมรับ ความคิดเห็นของผู้อื่น 4) การตัดสินใจในส่วนรวมโดยใช้การลงมติเสียงส่วนใหญ่ 5) การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลต่อชุมชน 6) การร่วมกันวางแผนในการทำงานเป็นกลุ่มหรือตัวแทนของกลุ่ม ซึ่งในการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนในสังคม มักจะมีการรวมกลุ่มคนในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ กลุ่ม ชมรม สมาคมแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพร สหกรณ์ ออมทรัพย์สมาคมศิษย์เก่าโรงเรียน มูลนิธิต่าง ๆ (7) ด้านการเสริมสร้างฐานความมั่นคงทางอาหารผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ความมั่นคงทางอาหารผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ความพอเพียง การเข้าถึง การใช้ประโยชน์ และเสถียรภาพ พร้อมทั้งความเป็นธรรมทางสังคม ชุมชนหนองมะนาวเป็นชุมชนเมืองแบบกึ่งเกษตรกรรม สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะดำเนินชีวิตด้วยการเป็นพนักงานรับจ้างทั่วไปทั้งในส่วนงานของภาครัฐและภาคเอกชนซึ่งก็ยังไม่มีความมั่นคงเพียงพอ จึงมีใช้เกษตรกรเต็มสภาพในฐานการผลิตข้าวและอาหาร วิถีชีวิตแบบเกษตร อาหารที่เคยหาจากป่าในชุมชน อาหารที่เคยหาจากห้วย หนอง คลองบึง สรรพสิ่งที่เคยมีความอุดมสมบูรณ์ได้ลดลงอย่างรวดเร็ว และวิธีการถนอมอาหารแบบเดิมๆ ไม่มีให้เห็นเหมือนอดีต วิถีชีวิตกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากปัจจัยที่ทำนายต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบในการครองชีพที่เคยผูกพันกับการผลิตแบบยังชีพและความหลากหลายกลายเป็นการผลิต นโยบายการปฏิบัติของรัฐอาจจะมีหลากหลายและรุนแรงมากขึ้นแตกต่างกันไปในแต่ละท้องที่และท้องถิ่นต่อการปกป้อง คุ้มครอง รักษาทรัพยากรที่มีอยู่ แม้กระทั่งการเก็บเมล็ดพันธุ์พืชเมล็ดพันธุ์อื่น ๆ ไว้เพื่อรักษาพันธุ์ก็ยังมีประเด็นปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์ การเข้าไปเก็บของป่าก็ผิดกฎหมายเกิดความไม่มั่นใจในส่วนของรัฐที่มีต่อชุมชน แต่ชุมชนมีความเชื่อว่าทรัพยากรธรรมชาติอยู่ภายใต้ระบบคุณค่าจารีตประเพณีและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมภายในชุมชน ซึ่งก็ได้แต่หวังว่าจะสามารถต้านทานระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมได้ จนอาจจะกลายเป็นคนขายขบที่ไม่มีความมั่นคงในชีวิต ภาวะความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อ การบริโภคและการผลิตของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ด้านใดด้านหนึ่งเริ่มมีข้อจำกัดเกิดขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ

อภิปรายผล

แนวทางนโยบายและพื้นที่ต้นแบบต่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งสามารถวิเคราะห์และจำแนกผลของการศึกษาวิจัย ออกเป็น 6 ด้าน คือ 1) ด้านสิทธิพลเมืองภายใต้จิตสำนึกความเป็นชุมชน 2) ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน 3) ด้านการเรียนรู้และการแสดงเจตจำนงสาธารณะ 4) ด้านวิถีชีวิตชุมชนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น 5) ด้านการมีส่วนร่วม

ร่วมในกิจการสาธารณะและ 6) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 291 คน เมื่อจำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่ คือ เพศหญิงมากที่สุด (ร้อยละ 53.3) รองลงมา คือ เพศชาย (46.7) ด้านอายุ ส่วนใหญ่ คือ 62 ปีขึ้นไปมากที่สุด (32.6) รองลงมา คือ ช่วงอายุ 52-60 ปี (19.0) ช่วงอายุ 22-31 ปี (12.0), ด้านสถานภาพ ส่วนใหญ่ คือ สมรสมากที่สุด (43.1) รองลงมา คือ โสด (36.1) และหย่าร้าง (21.0) , ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ คือ ประถมศึกษามากที่สุด (46.4) รองลงมา คือ มัธยมศึกษา และ (41.6) ปริญญาตรี (7.9) ,ด้านอาชีพ ส่วนใหญ่ คือ เกษตรกรมากที่สุด (31.6) รองลงมา คือ อิสระ (25.8) อื่น ๆ (21.6) รับจ้างทั่วไป (16.8) และรับราชการ (4.1) ด้านภูมิภานา ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านหนองมะนาวมากที่สุด (79.7) รองลงมา คือ บ้านห้วยคุ่ม (16.5) หนองมะเขือ (2.1) และบ้านหัวคำ (1.7) ตามลำดับ และเมื่อแยกสรุปวิเคราะห์รายด้าน พบว่า

1. ด้านสิทธิพลเมืองภายใต้จิตสำนึกความเป็นชุมชน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคคลในชุมชนย่อมมีสิทธิในความเป็นส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวในทุก ๆ สถานเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีหรือเพื่อป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาดอำนาจของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง รองลงมา คือ ชุมชนจะต้องป้องกัน พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชุมชนและประเทศชาติ ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติ ด้วยการไม่ทำลายและการไม่ละเมิดสิ่งดีงานอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นแบบวิถีชุมชนคนถิ่นให้คงอยู่สืบไป ชุมชนย่อมใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อปกป้อง เชิดชู สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันทางสังคม เพื่อไม่ให้กระทบ กระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐและชุมชนของตนเอง การนำสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐในชุมชนไปใช้ให้เอกชนดำเนินทางธุรกิจไม่ว่าด้วยประการใดๆ ชุมชนจะต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเป็นธรรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ชุมชนจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการกระทำนั้นอาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนเสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชน จะต้องมีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน และผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องก่อนนำมาประกอบการพิจารณา ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของรสสุคนธ์ มกรมณี (2556 : บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า เยาวชนเคารพความแตกต่าง เคารพกติกา-กฎหมาย เคารพสิทธิผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม เคารพหลักความเสมอภาค มีอิสรภาพ พึ่งตนเองได้

2. ด้านความรับผิดชอบ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ชุมชนจะต้องไม่สนับสนุนและร่วมมือในการกระทำอันเป็นการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ เพราะส่งผลกระทบต่อวิถีชุมชนและอันจะมาถึงความเสื่อมเสียสมสู่ชนได้ในภายหลังหรือในอนาคต ($\bar{X}$ = 4.63), รองลงมา คือ สมาชิกทุกคนในชุมชนมีความเคารพยำเกรงและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ด้วยการไม่กระทำการอันใดที่ก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังกันในชุมชน ชุมชนจะต้องมีบทบาทในการสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ของสมาชิกในชุมชน ทุกคนให้เข้าถึงสิทธิและโอกาสที่เหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรมในทุกระดับ การให้บริการ สมาชิกในชุมชนทุกคนจำเป็นต้องช่วยกันปกป้อง ค้ำครอง รักษาเกียรติยศ ศักดิ์ศรีของวิถีชุมชนตนเองมิให้ผู้ใดมาทำลายให้เสื่อมเสียไปไม่ว่าในกรณีใด ๆ ก็ตาม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการกำหนดกฎระเบียบ หลักเกณฑ์และวิธีการทางกฎหมายให้ครอบคลุมและค้ำครองที่เท่าเทียมกันโดยปราศจากอคติ สอดคล้องกับงานวิจัยของเทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไซและจรรยา พานิชย์ผลินไซ (2560 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความเป็นพลเมืองของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวรพบว่า นิสิตมีความเป็นพลเมือง มีความเท่าเทียมกัน ยอมรับความแตกต่าง มีคุณธรรมจริยธรรม เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม มีอิสระและพึ่งตนเอง เข้าในระบบประชาธิปไตย

3. ด้านการเรียนรู้และการแสดงเจตจำนงสาธารณะ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ชุมชนจะต้องส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้นในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและวัยและให้ทีมงานทำ และพึงค้ำครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัย มีรายได้ สวัสดิการ การประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน รองลงมา คือ ชุมชนต้องจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินควร ชุมชนต้องสร้างวินัยการครองตน ครองคน ครองงานอย่างเคร่งครัดเพื่อให้การดำเนินการต่าง ๆ มีเสถียรภาพ และมั่นคงอย่างยั่งยืนด้วยความเป็นธรรมแก่สังคมและชุมชน ชุมชนต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการค้ำครองและพิทักษ์สิทธิของคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นด้านการรับรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมหรือด้านอื่นอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ชุมชนพึงสนับสนุนให้ประชาชนของชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมืองและการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อชุมชนและประเทศชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยสิริยา รัตนช่วย (2560 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตของโลกยุคใหม่พบว่า ชุมชนต้องเน้นการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ด้วยแนวคิด การพึ่งตนเองและแนวคิดการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น ควบคู่กับการดำเนินการตามวิถีแห่งประชาธิปไตยท้องถิ่น ที่เน้นหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการที่สำคัญ และกระบวนการแห่งการพัฒนาของโลยุคใหม่

4. ด้านวิถีชุมชนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ชุมชนมีการถ่ายทอดและหล่อหลอมวัฒนธรรม พัฒนาบุคลิกภาพ อบรมปลูกฝังค่านิยม ทศนคติในทางสังคมที่พึงปรารถนาให้แก่สมาชิกทุกคน รองลงมา คือ ชุมชนมีการถ่ายทอดและหล่อหลอมวัฒนธรรม พัฒนาบุคลิกภาพ อบรมปลูกฝังค่านิยม ทศนคติในทางสังคมที่พึงปรารถนาให้แก่สมาชิกทุกคน ชุมชนต้องดำเนินการต่าง ๆ ทางสังคมหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันตามศักยภาพและกาลเทศะอันเหมาะสมเป็นธรรม แบบพอเพียง มั่งคั่ง และยั่งยืน ชุมชนมีแบบแผนพฤติกรรม บรรทัดฐานของชุมชน ทำให้เกิดมีความผูกพันในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมเดียวกัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ชุมชนจะต้องทำให้สมาชิกทุกคนมีความรู้จักมักคุ้นกันเป็นอย่างดี สนับสนุนกัน ผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและความรู้สึกต่างๆ ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของปรมต วรรณบวร สุรพล สุยะพรหมและบุษกร วัฒนบุตร (2560 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นพบว่า มีลักษณะสามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบศีลธรรมโดยยึดมั่นและเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม

5. ด้านการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ชุมชนต้องเสริมสร้างโอกาสให้คนในชุมชนด้วยการกระตุ้นจิตสำนึกและรักท้องถิ่นด้วยการรวมตรวจสอบการทุจริตประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐ ภาคการเมืองและภาคเอกชนอย่างจริงจัง รองลงมา คือ ชุมชนควรส่งเสริม การบริการที่มีศักยภาพด้วยการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งบนพื้นฐานเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมของบุคคลในชุมชนให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพและบริการในโครงสร้างพื้นฐาน ชุมชนควรเพิ่มอำนาจให้กับประชาชนในชุมชนต่อ การกระทำด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชนเพื่อเป็นการเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ชุมชนต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคี จัดทำเวทีเรียนรู้ มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบในหลากหลายรูปแบบเพื่อสร้างองค์ความรู้และสร้างภาวะผู้นำในการบริหารการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาพร รัตนปรียานุช (2556 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรีพบว่า ต้องการพัฒนาสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต การศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ (2.6) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ชุมชนมีความจำเป็นต้องจัดระเบียบทางสังคมด้วย การพัฒนาจิตภาพและกายภาพด้วยระบบความเชื่อเพื่อเกิดขวัญและกำลังใจบนพื้นฐานภายใต้วิถีธรรมวิถีไทยของคนพื้นถิ่น รองลงมา คือ ชุมชนมีความจำเป็นต้องผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมต่างๆ ที่มีความเหมือนและแตกต่างกันเพื่อรักษาและจรรโลงขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ด้วยการบูรณาการมิให้สูญหาย ชุมชนมีระบบความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันและวิถีชีวิตหรือแบบแผนการถ่ายทอดวัฒนธรรมหรือพัฒนาบุคลิกภาพจำเป็นจะต้องรักษาไว้ ชุมชนต้องทำความเข้าใจว่าวัฒนธรรมทำให้มนุษย์มี

ความแตกต่างไปจากสัตว์ด้วยปัญญาของมนุษย์รู้จักคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตจำเป็นต้องส่งเสริมให้คงอยู่ต่อไปด้วยการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ วัฒนธรรมกับชุมชนจะต้องเป็นสิ่งที่ไปด้วยกัน วัฒนธรรมมีได้เพราะมีชุมชนและวัฒนธรรมเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้โดยปราศจากอคติ จำเป็นจะต้องอนุรักษ์ฟื้นฟูหรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และจารีตประเพณี อันดีงานทั้งของชุมชนและของประเทศชาติ ตามลำดับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

พลวัตการเปลี่ยนแปลงชุมชนในพื้นที่ที่เน้นการพัฒนาความเข้มแข็งและพึ่งตนเอง ด้วยเพิ่มศักยภาพและการตระหนักรู้ในการจัดการตนเองเพื่อมิให้เป็นภาระหน้าที่ของภาครัฐหรือขององค์กรอื่นๆ เพราะมีผู้นำท้องถิ่นที่เข้มแข็งและทำให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมกันเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นๆ โดยเฉพาะระบบ “บวร” ซึ่งเป็นศูนย์กลางในเชื่อมโยงชุมชนให้มีความเป็นเอกภาพและยึดถือตามหลัก วิถีธรรมวิถีไทและเกียรติภูมิแห่งชุมชนก็บังเกิดขึ้นเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชน การเรียนรู้ในการสร้างความเข้มแข็งพื้นที่ชุมชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้มีแนวทางเลือกและเลือกทางที่ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ด้วยวิธีการเปิดให้ภาคีสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการออกกฎ กติกา ระเบียบ ข้อบังคับของชุมชน และการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความเท่าเทียมและยุติธรรม ควรมีการสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน และวิธีการส่งเสริมชุมชนที่เป็นสถาบันหลักคือครอบครัวให้มีความมั่นคงและมีความอบอุ่น มีสัมพันธภาพที่ดีรักษาวัฒนธรรมไทยอันดีงามและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และการส่งเสริมค่านิยมที่ดีและถูกต้อง โดยเฉพาะความมั่นคงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ทั้งการสร้างหลักประกันชีวิต สวัสดิการชุมชน ความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงด้านสุขภาพและที่อยู่อาศัยความคุ้มครองผู้บริโภคและความมั่นคงในสิทธิมนุษยชน

เอกสารอ้างอิง

- เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชยและจรรยา พานิชย์ผลินไชย. (2560). ความเป็นพลเมืองของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร. สัปดาห์วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ปีที่ 23 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2560. 1,
- นิภาพร รัตนปริยานุช. (2556). ความต้องการในการพัฒนาชุมชนขอประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ปรมต วรณบวร, สุรพล สุยะพรหม และบุษกร วัฒนบุตร. (2560). *ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น*. วารสาร มจร. สังคมปริทัศน์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน 2560. 85.
- พงศ์ศักดิ์ ฐ์ สมนันต์. (2560). *หลักประชาธิปไตยเรื่อง : การเป็นพลเมืองที่ดีตามวิถีประชาธิปไตย*. วิทยาลัยธรรมนุญ สถาบันรัฐธรรมนุญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- รสสุคนธ์ มกรมณี. (2556). *พฤติกรรมความเป็นพลเมืองของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปีที่ 5 (2556). 74,
- สิริยา รัตนช่วย. (2560). *การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตของโลกยุคใหม่*. วารสาร *การเมืองการปกครอง* ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-เมษายน 2560. 7
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. <http://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/theory-of-satisfaction-of-basic-needs.html> ค้นคว้า วันที่ 9 พฤศจิกายน 2559.
- Douglas Schuler. (1996). *New Community Networks*. Wire for Change, New York: AMC, Press.
- Jacob Viner, (1986). *The assumptions of Jacob Viner's Theory of customs union*. *Journal of International Economic*, 2:75-93.

